

IV. Чики-чики-чикалочки,
Едет гусь на палочке.
Чики-чики-чикалочки,
Мальчик на собачке.
Ты!
Ева, ищи собачку.
— В портфеле?
— Холодно!
— В ящике?
— Холодно!
— На окне?
— Горячо!
— А, вот она, в коробке.

BÁRON LÁSZLÓNÉ

Kecskemét

Táblázatok, szemléltető ábrák a szaktantermekben

Iskoláinkban egyre szélesebb körben elterjedő szaktantermi rendszer által felvevődött feladatok özöne közül az egyik: Hogyan „dekoráljuk” a szaktantermeket? Az osztálydíszítés, „dekoráció” más tartalmi jelentést kapott a hagyományos osztálytermes rendszerhez képest. A szaktanterem magán kell hogy viselje jellegét, de a tanulók esztétikai ízlését is fejleszteni hivatott.

Feladata tehát többértű: tartalmilag szolgálnia kell az adott tantárgy *oktatását*, másrészt segítenie kell a *nevelés minden területét*, ami az iskolai munka alapvető feladata.

Az oktatást akkor segíti legjobban, ha a nevelést is segíti. Szinte már közhelynek tűnik, hogy a jó eredmény érdekében meg kell nyernünk a tanulókat a tevékeny részvételre. Ehhez pedig ismerni kell személyiségüket, és megfelelő pedagógiai tapintattal irányítani az aktív munkára. A pedagógus minden érzékszerv működtetésére felkészül egy-egy téma feldolgozásánál, mert számít arra, hogy egyik tanítványa vizuális típusú, a másiknak az elhangzott szó ér többet, a harmadiknak a kettőre együtt van szüksége, a negyediket csak a tevékenység juttat sikerélményhez. Ennek az összetett feladatnak a megoldásához használt eszközök között előkelő helye van a „dekoráció”-nak.

A tudatosan megtervezett szemléltető tábla a *logikai gondolkodásra* való ösztönzés mellett fejleszti a tanuló *megfigyelőképességét*, *kitartásra* szoktat, az *önálló ismeretszerzés* egy eszköze lehet. Hozzásegítheti a tanulót ahhoz, hogy a gondolkodva-élés *szokásává* váljon. Ne menjen el a körülötte levő dolgok, események mellett „fehéren”. Nagyon fontos tulajdonsága lehet a szemléltető tábláknak, hogy fejleszti a tanuló *képzeletét*. A fantázia vonzó képei nagy cselekvésre indító erővel bírnak.

A jó tartalmi szerkesztés mellett igen fontos, hogy *esztétikailag* is helytálljon, nevelő hatású legyen. Fontos, hogy a téma elrendezése, színei, formavilága esztétikusan jelenjen

meg, tehát a szaktanterem díszévé is váljon. Ez elsősorban a *motiváció* miatt lényeges, mert hiába a legnagyobb szakértelemmel elkészített tábla, ha sivár, sötét, nem érez a tanuló kényszert, hogy rápillantson. A harmonikusan elrendezett és összehangolt színvilágú táblarendszer a jó közérzetet, a nyugodt órakezdést segíti elő.

A szemléltető táblázat, ábra ne legyen befejezett, megfellebbezhetetlen. Nem tartom jónak pl. a mértani idomok terület, kerület, felszín képleteit tartalmazó táblázatokat; a műveletek általános képleteit felsoroló táblázatokat; a nyelvtani fogalmakat felsorolókat. A táblázatnak meg kell oldani azt az ellentmondást, hogy statikus létére dinamikus legyen. Dinamikus abban az értelemben, hogy a nézőt logikus gondolkodásra és ne csupán szemlélődésre készítse. Teremtse „problémahelyzetet”. Próbálja meg kibontakozásában ábrázolni a témát. A nézőnek ugyan adjon ötletet, hogy milyen irányba induljon el, és segítse végigjárni az utat, de ne mondja el kérdés nélkül a kész megoldást. A kész séma magolásra, értelem nélküli szajkózásra sarkall. Más esetben semmi nyomot nem hagy, nem jut el a néző tudatáig. Amikor felhasználhatná a rajta levő adatokat, sem jut eszébe.

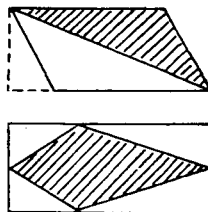
A táblázatrendszereknek legyenek *állandóan* jelenlevő és „*mozgó*” darabjai. Nagyon hatásos (és a pedagógiai munkában nem kell szégyellnünk, hogy egy kissé, de jó értelemben véve, hatásvadászok vagyunk), ha egyik napról a másikra egy táblázat „eltűnik”, és helyette egy másik kerül fel. (Az „eltűnt” esetleg egy hónap múlva újra előkerül.) Persze, ez a váltás nem lehet ötletszerű, szolgálja munkánkat, segítse kitűzött didaktikai és nevelési céljaink elérését.

Egy új jelrendszerrel dolgozó téma feldolgozása közben nagy segítség lehet az „*építkező*” táblázat. (Pl. magyar nyelvtanban a mondatrészek megismerése; matematikában a halmazelmélet vagy a matematikai logika jelrendszere.) Amilyen tempóban haladunk előre az anyagban, úgy kerülnek fel az új jelek a táblázatra. (Azoknak a tanulóknak is hasznos, akik előző években végig figyelték a „felépülést”). Ezek a táblázatok közös munka eredményei, hiszen a tanulók szeme láttára, velük együtt építettük, sokkal inkább magukénak érzik, mint a készen kapottat. Arról nem is beszélve, hogy módjuk van fokozatosan megismerni, nem ijednek meg a sok új jeltől. Vannak *mozgó részesel rendelkező* táblázatok. (Pl. a számrendszerek tanításához használható helyiérték-táblázatok.) Nagy előnyük a változtathatóságuk. Nagy a motivációs erejük.

Nagyon lényeges megtervezni a szemléltető táblázatok felhasználását. Melyiket használjam és mikor? Az ismeretszerzés melyik fázisában hatnak leginkább? A jó szemléltető tábla több témához is felhasználható, és ezzel a tantárgy (vagy esetleg a tudományág) egységes, összefüggő voltát is aláhúzzuk.

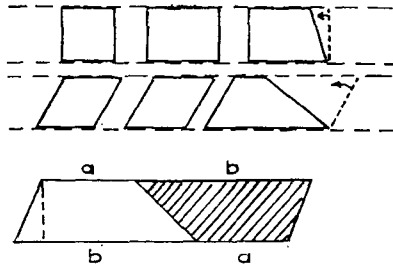
Az előző gondolatokat illusztrálandó, néhány szemléltető táblát mellékelek.

Felhasználható

Az 1. tábla:

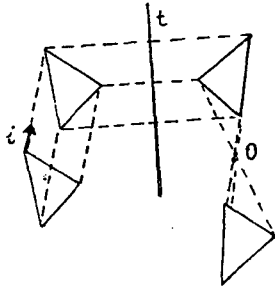
- a) a paralelogramma tárgyalásánál
- b) a háromszög területének tárgyalásánál
- c) a tompaszögű háromszög magasságvonalának bemutatására

A 2. tábla:

- a) a paralelogrammák származtatására
 b) a trapéz területe

Mi VÁLTOZOT ?

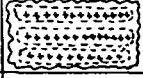

A 3. tábla:

geometriai transzformációk

Halmaz jelölése	$H = \{\text{virágok}\}$
• $\in H$ • $\notin H$	
$K \cup H$	
$K \cap H$	
A/B	
$R \subset H$ $H \setminus R$	

A 4. tábla:

építkező táblázat. A rátétek cserélhetők mágneses megoldással. (Itt most halmazelméleti jelrendszer került rá.)

NAGY KOCKA	RÉTEG	RÚD	KIS KOCKA
			+
			+

Az 5. tábla:

mozgó részekkel rendelkező, csak egy célra használható tábla, a számrendszerek leltárainak kialakítására. Kiküszöbölhető az a visszás helyzet, hogy pl. 2-es számrendszerben le kelljen írni egyszer is a 2-es számjegyet. Természetesen, ha a kettes, hármas számrendszerben jártasságot szereztek a tanulók, és tudják mir jelent átírni 10-es számrendszerbe, a további számrendszereknél a csillagokat felválthatják a 10-es számrendszer számjegyei is.

KOVÁCS MÁRTA
Ökörítőfűlpös

Ötlet egy irodalmi vetélkedőhöz

„Belépés: csak Kincskeresővel!” elnevezéssel rendezünk *játékos irodalmi vetélkedőt* évek óta iskolánkban, Ökörítőfűlpösön. A már-már hagyománnyá váló kezdeményezés nem titkolt célja igényes olvasó gyerekek s majdan felnőttek nevelése. A cím jelképes – bár a résztvevők nagyrésze valóban kezében Kincskeresővel jelenik meg a rendezvényen – szívesen látjuk azokat is, akik ezután szeretnének megismerkedni a színvonalas ifjúsági folyóirattal. A gyakran egy egész délutánt betöltő foglalkozás programja a következőképpen alakul. Először azok a tanulók kapnak hangot, akik már ismerik, szeretik a Kincskeresőt, s meg is indokolják, miért szerették meg ezt a folyóiratot. Aztán az iskola irodalmi színpada olyan szemelvényeket, verseket, elbeszélésrészleteket ad elő, egységes műsorban, amelyeket a lapból válogattunk. Ezt követően az egyes osztályok csapatai mérik össze leleményességüket. A 4 főből álló csapatokkal a nézőközönség előtt ismertetjük a feladatokat. A versenyzők kapnak egy-egy Kincskeresőt, egy-egy kartont, s a magukkal hozott festék, ceruza, olló segítségével valamilyen szempont központba állításával tablót készítenek. 40 perc áll rendelkezésükre. Ez alatt el kell készíteniük a tablót, s a csapat egyik tagjának fel kell készülnie egy – a folyóiratból választott – irodalmi mű esztétikus előadására.

Amíg a versenyzők egymástól elszigetelten (különböző tantermekben) elkészülnek munkájukkal, addig a többi tanulóval közösen különböző irodalmi játékokat játszunk. Évek óta kedvelt az „apróhirdetések” készítése, amelynek ötletét szintén a Kincskeresőből merítettük. Önként jelentkezők néhány perc alatt ismert mesehősök, elbeszélés- vagy regényhősök jellemző vonásait egy-két rövid, tömör mondatban fogalmazzák meg – a hősök megnevezése nélkül. A legsikerültebb megoldásokat a zsűri azonnal értékeli,